

Tonči Grbelja

PRVOMAJSKE PROSLAVE NA PODRUČJU TUZLANSKOG RUDARSKOG BAZENA 1921—1928. GODINE

Nakon donošenja Obznane, 29/30. decembra 1920. godine, vladajuća buržoazija u nastojanjima da likvidira radničke revolucionarne političke, ekonomske i kulturne organizacije uzurpirala je radničke domove, konfiscirala arhive i ostalu imovinu klasnih radničkih sindikata i Komunističke partije Jugoslavije¹. Ona je, istovremeno, započela i sa opštim progonom ne samo članova i rukovodilaca KPJ i revolucionarnih sindikata već i velikog broja radnika, učesnika u tarifnim pokretima i štrajkovima. Uhapšeni radnici držani su u zatvorima iako nisu bili prethodno saslušani i osuđeni, bili su tučeni i zlostavljani, a zatim su kao »skitnice« kažnjavani progonom u zavičajno mjesto u trajanju od pet godina. Na insistiranje policijskih organa iz državnih i privatnih preduzeća, samo iz radničkih centara na području Bosne i Hercegovine, neposredno poslije donošenja Obznane, bilo je prognano preko 1.200 radnika², dok je sa tuzlanskog regiona, u periodu od početka 1921. do novembra 1922. godine, zbog revolucionarne aktivnosti prognano oko 250 radnika sa članovima njihovih porodica³.

Pored toga, revolucionarni radnički pokret i njegove organizacije na području tuzlanskog rudarskog bazena, — kao uostalom i u ostalim krajevima Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca, — bio je izložen represalijama ne samo policijskih i drugih državnih organa, nego i razornom djelatnošću reformista i centrumaša, koji su ustali protiv jedinstva radničkog pokreta. Oni su svojim otcjepljenjem od KPJ nanijeli snažan udarac jedinstvu revolucionarnog radničkog pokreta i, uz pomoć policije i podrške vlade, počeli da otimaju imovinu revolucionarnih sindikata i organizacija KPJ. Tako je Radnički dom u Kreki, koji je bio pod neprestanom paskom policije još u vrijeme husinskih događaja 1920. godine, zatvoren i zapečaćen. Prethodno su žandari, po nalogu sreskog načelnika Dimitrija Grudića, zaplijenili svu imovinu i inventar.

Cijepanje radničkog pokreta unijelo je veliku pometnju među rukovodstvom partijskih i sindikalnih organizacija na tuzlanskom području, a naročito među onima koji su godinama radili na učvršćenju radničkih organizacija i koji su se uporno borili za ostvarivanje radničkih prava i sloboda. O tome najbolje svjedoči izvještaj Načelstva tuzlanskog okruga, broj 69 prez. od 8. februara 1921. godine, upućen Ministarstvu unutrašnjih poslova Kraljevine SHS, u kome se, između ostalog, navodi i sljedeće:

»Djelovanje Komunističke partije ma u kom pravcu nije opaženo. Javne manifestacije ni oni sami ne smiju činiti prema postojećim naredbama, a na njihove tajne sastanke, šurovanja strogo motre sve državne vlasti u čemu ih pomažu i građani (reformisti i centrumaši — T. G.) i svako njihovo kretanje, koje bi bilo protivno postojećem naređenju dostavljaju vlasti.

Stroge mere koje je državna vlast prema njima upotrebila pomele su ih i zbunile, tim više, što su obezglavljeni, jer su im vođe, koji su većinom strani radnici prema rešenju Ministarskog Saveta proterani.«⁴

Međutim, ubrzo se pokazalo da, pored svih represalija i razornog djelovanja reformista i centrumaša, revolucionarni radnički pokret na području tuzlanskog rudarskog bazena nije bio u potpunosti skršen. To se jasno može zaključiti i iz sljedećeg izvještaja sreskog načelnika Dimitrija Grudića, koji je morao priznati da se »za komunističko pitanje ne može reći da ne postoji«, kao i to da »jedan priličan deo kancelarijskog vremena upotrebljuje se na izdavanje naredaba i uputstava policijskim vlastima, radi preduzimanja preventivnih mera da se taj politički monstrum ponovo ne pojavi.«⁵ U takvoj situaciji, pored svih nastojanja pripadnika revolucionarnog radničkog pokreta na tuzlanskom regionu, prvomajske proslave nisu se mogle masovno organizirati kao 1920. godine⁶, ali su, ipak, radnici, nastojeći da na taj način manifestuju svoje zahtjeve, pokazivali svoju snagu i odlučnost. Istovremeno su praznik rada Prvi maj mogle da slave socijalističke i socijaldemokratske partije, kao i neki sindikati koji su prihvatili vladine uslove pune političke neutralnosti i dali izjavu da pristupaju amsterdamskom sindikalnom pravcu⁷.

Ali, neposredno pred 1. maj 1921. godine Zemaljska vlada za Bosnu i Hercegovinu zabranila je održavanje svih sastanaka, skupština, izleta i zabava na otvorenom prostoru. Jedino je bilo dozvoljeno održavanje majske proslave u zatvorenim prostorijama⁸. Tim povodom kotarska vlast na tuzlanskom području zabranila je čak i socijaldemokratima rasturanje prvomajskih plakata. Tako je u Kreki policija odmah intervenisala kada su radnici, okupljeni u socijaldemokratskoj organizaciji, pokušali istaći prvomajske plakate na istaknutim punktovima u mjestu⁹. Međutim, kada su tuzlanski napredni radnici pokušali spriječiti održavanje prvomajske skupštine socijaldemokrata, ti isti organi vlasti oštro su istupili i osujetili njihove pokušaje¹⁰.

Za dalje jačanje revolucionarnog radničkog pokreta na tuzlanskom području od velikog značaja bilo je odražavanje opšte konferencije radnika krajem februara 1922. godine, koja je bila posvećena otvaranju podružnice Nezavisnih sindikata. Na konferenciji je bio izabran Privremeni međustrukovni sindikalni odbor, u čijem su okviru djelovale sljedeće novoformirane podružnice: Saveza kožarsko-prerađivačkih radnika, kovinarskih radnika, radnika šivačko-odjevne industrije, Saveza radnika životnih namirnica i fabričkih nekvalifikovanih radnika¹¹. Vlasti jedino nisu dozvolile rad Savezu ru-

dara u Kreki. Pored toga, u Lukavcu je djelovala podružnica sindikata, a krajem 1922. godine otvoren je i Radnički dom¹².

Prvomajsku proslavu 1922. godine tuzlansko radništvo, kao uostalom i čitava radnička klasa Kraljevine SHS, dočekalo je u uvjetima Vidovdanskog ustava i Zakona o zaštiti javne bezbjednosti i poretka u državi, kojim su definitivno bili zabranjeni KPJ i Savez komunističke omladine Jugoslavije (SKOJ), a onemogućen rad Centralnom radničkom sindikalnom vijeću Jugoslavije (CRSVJ). U to vrijeme došlo je i do definitivnog sindikalnog rascjepa formiranjem »reformističkog Glavnog radničkog saveza Jugoslavije pod idejnim vođstvom Socijalističke partije kraj Nezavisnih sindikata koji su stajali na liniji revolucionarne borbe koju je vodila i organizovala KPJ.«¹³ Ali, uprkos tome, gotovo sve organizacije pod rukovodstvom KPJ uzele su učešća u proslavi praznika rada, a prvomajska proslava 1922. godine izvedena je na zborovima, skupštinama i obustavom rada. U Tuzli su, u prisustvu 500—600 radnika, o značaju Prvog maja i drugim radničkim pitanjima govorili Aleksa Rebrić i Stjepan Kranjčec.¹⁴ Pored toga, u izvještaju Načelstva tuzlanskog okruga o političkoj situaciji za mjesec maj 1922. godine, broj 2130 prez. od 14. jula 1922. godine, koji je bio upućen Pokrajinskoj upravi za Bosnu i Hercegovinu u Sarajevu, navodi se da je Prvi maj bio proslavljen i u Lukavcu. Tim povodom radnici su istakli zahtjev da im se povisi nadnica, u čemu su djelimično i uspjeli.¹⁵

Sasvim je evidentno da vlasti u Tuzli nisu ni u svom izvještaju htjele priznati održavanje ove, — s obzirom na situaciju u radničkom pokretu i mjera poduzimanih protiv naprednih radnika, — relativno veoma uspjele prvomajske proslave. Mnogo više publiciteta dato je, naročito u reformističkoj štampi,¹⁶ održavanju proslave socijalista i pored toga što se u Tuzli na njoj okupilo samo osam radnika.¹⁷

Neposredno nakon prvomajske proslave tuzlanski radnici organizirani u Nezavisnim sindikatima posredstvom radničkih skupština razvili su široku akciju da poboljšaju ekonomski položaj svojih članova i regulišu najamnine kolektivnim ugovorima. Takvi zahtjevi su, na primjer, postavljeni na skupštinama u Lukavcu 25. maja i 25. augusta 1922. godine i imali su relativno dosta uspjeha.¹⁸ Pored toga, 10. septembra 1922. godine Mjesno sindikalno vijeće u Tuzli organizovalo je skupštinu radnika u okviru akcije protiv skupće¹⁹, i tom je prilikom usvojena rezolucija u kojoj se zahtijevalo povećanje radničkih nadnica i smanjenje cijena.²⁰ Zatim je Mjesno sindikalno vijeće u Tuzli organizovalo i zabave rudara Kreke u aprilu i augustu 1922. godine s dnevnim redom: *Položaj rudarskih radnika i sindikalni pokret*.« Trebalo je da na prvom zboru govori Mitar Trifunović, ali je policija to zabranila s motivacijom da su komunisti organizatori ovog skupa. Mjesno sindikalno vijeće je također štampalo letak u kome je bilo istaknuto da su »rudarski radnici u Bosni i Hercegovini pretrpili najteži pritisak i najstrahovitija nasilja, ali da treba da ostanu vjerni sami sebi, da obnove svoju organizaciju«.²¹

Za dalji rad veliki značaj imalo je i otvaranje Doma Nezavisnih sindikata u Tuzli krajem 1922. godine, kao i nastojanje Mjesnog sindikalnog vijeća u Tuzli da zakonski zaštiti radnike i da postigne

osmočasovno radno vrijeme. O ovom pitanju Mitar Trifunović održao je i javno predavanje 29. aprila 1923. godine i tom prilikom tumačio stavke zakonskih propisa o zaštiti radnika.²²

Proslava Prvog maja 1923. godine bila je znatno organizovanija i brojnija nego u 1922. godini. Pripreme za proslavu započete su već krajem marta 1923. godine, kada je rukovodstvo Nezavisnih sindikata putem svog glasila »Radničko jedinstvo« uputilo radnicima Bosne i Hercegovine poziv da se organizuju i izvedu prvomajsku proslavu.²³

U organizovanju proslave učestvovao je, osim Nezavisnih sindikata i Nezavisne radničke partije, i Savez radničke omladine. Centralni odbor Nezavisne radničke partije Jugoslavije, 29. aprila 1923. godine, uputio je svim mjesnim organizacijama NRPJ i »cjelokupnom potlačenom proletarijatu Jugoslavije« proglas kojim je pozvao radnike da izvedu prvomajsku proslavu.²⁴

Istovremeno, NRPJ je računala s tim da će se ostvariti naponi da dođe do zajedničke proslave Prvog maja,²⁵ ali su Glavni radnički savez i Socijalistička partija Jugoslavije to odbili.²⁶ Govoreći o tim naporima u proglasu NRPJ se, između ostalog, navodi:

»Pa ipak verna svome programu i svojoj težnji da ostvari jedinstveni front celokupnog proletarijata Jugoslavije, Nezavisna Radnička Partija i sada posle odbijanja sporazuma sa njihove strane smatra za svoju dužnost da sve svoje organizacije i članove, kao i celokupni proletarijat Jugoslavije pozove na zajedničku proslavu velikog praznika Rada. Gde god bude moguće, gde god pristaje G. R. S., Soc. Partije budu pokazali manje zaslepljenosti i mržnje i više razumevanja za radničke interese, neka se proslava 1. Maja izvede zajednički, neka treća proslava praznika Rada pod vladavinom buržoaske diktature pokaže da je proletarijat Jugoslavije razumio životni interes ostvarenja jedinstvenog fronta.«²⁷

Odazivajući se tom pozivu, Mjesno sindikalno vijeće u Tuzli organiziralo je zbor uz učešće oko 250 radnika,²⁸ na kome su govorili Mihajlo Perović iz Beograda, sekretar Saveza građevinskih radnika Jugoslavije i Mitar Trifunović. Prema dopisu objavljenom u »Radničkom jedinstvu«, od 16. maja 1923. godine, Perović je govorio »opširno o značaju prvomajske proslave, o 8-satnom radnom danu, o zakonu za zaštitu radnika, o važnosti organizacija, o potrebi jedinstvenog fronta proletarijata i za mir sa Sovjetskom Rusijom«,²⁹ dok je u govoru Mitra Trifunovića zabilježio sljedeće:

»Na prvog maja vrši proletarijat čitavog sveta već kroz 33 godine manifestacije za 8-satni radni dan i za ostale mere iz radničkog zakonodavstva. Govornik obrazlaže opširno sve ustanove radničkog zakonodavstva, govori o inspekciji rada, radničkim komorama, bolesničkim blagajnama itd.; te napominje, da sve te ustanove ne mogu koristiti radnicima, ako nemaju svoje jake sindikalne organizacije.

Govori protiv plemenskog tlačenja i šovinizma, a za solidarnost radnika bez obzira na pleme, narodnost i veru.

Govori za jedinstveni front i jedinstvo radnika celog sveta.«³⁰

Nakon održanog zбора priređen je izlet, a navečer su se radnici okupili u velikom broju na zabavi u »Grand hotelu«, na kojoj je radnička amaterska grupa izvela prigodan program i scenski komad »Prvi maj«.

Uspjeh ove proslave imao je znatnog uticaja na dalje jačanje i razvitak revolucionarnog radničkog pokreta na tuzlanskom području, što se najbolje osjetilo i prilikom održavanja radničkog zбора u Kreki, 27. augusta 1923. godine, kome je prisustvovalo oko 300 radnika. Prilikom održavanja ovoga zбора pristalice Socijalističke partije Jugoslavije nastojale su da onemoguće održavanje skupštine, ali zbog jedinstva naprednih tuzlanskih radnika u tome nisu uspjele.³¹

Tokom mjeseca marta 1924. godine u čitavoj zemlji započeta je široka akcija na organizovanju zajedničke proslave Prvog maja. Najaktivniji je bio Savez grafičkih radnika, čija je centralna uprava predložila svim sindikalnim organizacijama zajedničku proslavu praznika rada i preko glasila »Grafički radnik«, 22. marta 1924. godine, uputila pozive izvršnim odborima Glavnog radničkog saveza, Centralnog radničkog sindikalnog odbora Jugoslavije, Socijalističke partije Jugoslavije i Nezavisne radničke partije Jugoslavije.³²

Na ovaj poziv pozitivne odgovore poslali su Centralni radnički sindikalni odbor Jugoslavije i Nezavisna radnička partija Jugoslavije, dok su Glavni radnički savez Jugoslavije i Socijalistička partija Jugoslavije odbili da učestvuju u proslavi »zajednički sa komunističkim delom radničkog pokreta. . . sve dotle, dok se NRPJ otvoreno i javno ne ogradi od veza sa Trećom Internacionalom«.³³ Akciji grafičkih radnika priključio se i Savez radničke omladine Jugoslavije.

Međutim, kako zbog stava Glavnog radničkog saveza i Socijalističke partije Jugoslavije nije moglo doći do organizovanja zajedničke proslave, Savez grafičara uputio je svome članstvu proglas s napomenom da sami članovi Saveza odluče hoće li se priključiti proslavi koju organizira revolucionarni dio radničkog pokreta ili proslavi socijalista i reformista.³⁴

U Tuzli i Kreki komunisti su izveli program proslave, iako su policijske vlasti nastojale da spriječe održavanje proslave. Štampani su plakati kojima se građanstvo pozivalo na proslavu, ali je policija zabranila rasturanje i isticanje plakata. Ipak, oko 250 radnika došlo je na zbor da proslavi radnički praznik. Referat o značaju Prvog maja podnio je Mitar Trifunović, a navečer su tuzlanski radnici priredili zabavu. Policija nije zabranila zbor i zabavu, ali je u toku dana pojačala patrole po gradu, dok je u vezi s organizovanjem prvomajske proslave bilo uhapšeno pet radnika. Zabilježeno je da su zaplijenjeni svi primjerci radničke štampe posvećeni proslavi Prvog maja.³⁵

Neposredno nakon održane prvomajske proslave vlasti su, 12. juna 1924. godine, izdale zabranu o djelovanju ljevičara u radničkom pokretu, koja je pogodila i Nezavisne sindikate. U Tuzli je sljedećeg dana izvršen pretres i zatvoreni su radnički domovi u Tuzli, Kreki i Lukavcu.³⁶ U periodu od 13. do 20. juna bilo je zatvoreno 27 radnika, ali su oni ubrzo pušteni iz zatvora, osim Hasana Odobašića, sekreta-

ra Mjesnog sindikalnog vijeća³⁷. Pored toga, policija je zabranila održavanje osnivačke skupštine NRPJ, koju su bili pripremili tuzlanski komunisti.³⁸

Zabrana rada organizacija revolucionarnog radničkog pokreta, kao i sve češći progoni radnika onemogućili su znatniju aktivnost pri organizovanju proslave praznika rada. Tako su, prilikom proslave Prvog maja 1925. godine, jedino radnici ugljenokopa Kreke i Fabrike sode u Lukavcu obustavili rad, a radnici pivare radili su do podne, dok su svi ostali, pod pritiskom organa vlasti, morali biti na svojim radnim mjestima.³⁹ Ovakav postupak vlasti i njenih organa izazvao je nezadovoljstvo i proteste svih tuzlanskih radnika, tako da su one, već sljedeće godine, bile prisiljene da dozvole održavanje prvomajske proslave. S tim u vezi je Veliki župan sarajevske oblasti u aktu, Pov. br. 1125/26 od 23. aprila 1926. godiše, upućenom Policijskoj direkciji, sreskim poglavarstvima i ispostavama pisao:

»Na temelju naredjenja Ministarstva Unutrašnjih Dela od 22 IV 1926. Pov. D. Z. Broj 6941 proslavu idućeg meseca možete dozvoliti ali u cilju održanja reda i mira i javne bezbednosti ulične manifestacije, kretanje povorka i manifestacija ni u kom drugom vidu — zabraniti i ne dozvoliti.

Starati se da red i mir budu savršeni. U pogledu štampanja i rasturanja brošura, plakata i pamfleta komunističko-revolucionarne sadržine, držaćete se moje naredbe od 21. aprila 1924. godine, Pov. br. 1020 t. j. apsolutno zabraniti rasturanje istih i goniti rasturače, a sa strogim zakonskim posledicama upoznati blagovremeno i sopstvenike štamparija.«⁴⁰

Međutim, i pored ove zabrane, neposredno pred Prvi maj 1926. godine bio je štampan i rasturan proglas Centralnih komiteta KPJ i SKOJ-a pod nazivom »Da živi borba za komunizam! Da živi Prvi maj!«⁴¹ Rasturanje i isticanje ovog plakata izazvalo je oštro reagovanje vlasti, koje su naredile svojim organima da izvrše temeljite pretrase svih onih lica za koja se pretpostavljalo da su učestvovala u ovoj akciji. Nehumani i nasilni postupci policijskih organa, koji su tom prilikom provodeni, izazvali su revolt i proteste ne samo tuzlanskog radništva nego i cjelokupnog građanstva, što je u velikoj mjeri doprinijelo da su obustavljene dalje istrage.

Krajem aprila 1927. godine jedna grupa komunista i organizovanih tuzlanskih radnika podnijela je zahtjev Načelstvu tuzlanskog okruga za saziv zбора radnika na dan Prvog maja, ali je ono donijelo rješenje da se ne dozvoli nikakva javna manifestacija. Pored toga, neposredno pred i na sam dan Prvog maja vlasti su pojačale policijske i žandarmerijske patrole, a u pripravnosti je bila stavljena i vojska u slučaju da, i pored zabrane, radnici budu javno tražili svoja prava. U takvoj situaciji tuzlanski radnici nisu bili u mogućnosti da manifestuju na dan radničkog praznika, ali su, ipak, u većini preduzeća i radionica obustavili rad i priredili izlete sa kulturnim i političkim programima u okolini grada.

Tokom mjeseca aprila 1928. godine tuzlanski radnici vršili su obimne pripreme za proslavu praznika rada. Formiran je odbor za

pripremu prvomajske proslave, koji je ubrzo svojom aktivnošću skrenuo na sebe pozornost policije i ostalih organa vlasti. Bojeći se pokreta radnika u toku rganizovanja i izvođenja prvomajske proslave, Županijska oblast u Sarajevu uputila je, krajem aprila 1928. godine, lokalnim organima vlasti sljedeće upozorenje:

»Gospodin Ministar Unutrašnjih Dela odlukom svojom Pov. D. Z. Br. 6156 od danas odobrio je proslavu 1. maja ove godine, ali u interesu mira i javne bezbednosti manifestacije, ma u kome vidu one bile — kao i prošle godine, imaju se zabraniti.

Radi što boljeg objašnjenja čast mi je napomenuti Vam, da se pod rečju »manifestacija« ima podrazumevati:

1. Kretanje povorke ili grupa ulicama sa muzikom, crvenim barjacima, slikama Lenjina, Marksa, Engelsa i ostalim ornamentima komunističkog obeležja, ili i bez toga.

2. Držanje propagandnih govora i predavanja, bilo u zatvorenim lokalima, bilo pod vedrim nebom, komunističkog karaktera i održavanje zborova pod vedrim nebom uopšte.

3. Održavanje koncerata i zabava sa pevanjem ili igranjem komada, koji bi veličali sadašnje stanje u Rusiji, ili ma u kom vidu propagirali komunizam.

4. Štampanje brošura, plakata i pamfleta komunističko-reacionarnog karaktera, ili doturanja istih iz inostranstva i rasturanje i

5. Sve ostale radnje kojima bi se rečju ili delom osuđivao sadašnji poredak u zemlji, a veličalo stanje »Diktature Proletarijata« u Rusiji, ili za to i slično stanje agitacije kod nas.«⁴²

Međutim, i pored svih poduzetih mjera, na prvomajskom zboru rudara u Tuzli učestvovalo je oko 250 radnika. Na zboru je govorio Mitar Trifunović o amnestiji političkih osuđenika, potrebi obnove Saveza rudarskih radnika i drugim pitanjima vezanim za rad i život rudarskih radnika. Prilikom održavanja ovog zbora došlo je do oštrog protesta prisutnih radnika kada su predstavnici vlasti oduzeli riječ jednom od govornika koji je napao postupke režima prema rudarskim radnicima i nakon toga rasturili zbor.⁴³

Osim rudarskih radnika, na dan Prvog maja je i ostalo tuzlansko radništvo obustavilo rad, tako da su gotovo sva preduzeća i mnoge privatne radnje toga dana bile zatvorene. Potpuna obustava rada izvedena je u rudnicima uglja u Kreki i u nekim esnafskim radionicama.⁴⁴

Prvomajska proslava 1928. godine bila je posljednja u nizu uspješno izvedenih akcija organizovanih radnika na tuzlanskom području u toku ovog perioda. Njen značaj je utoliko veći što se tom prilikom okupio najsvjesniji dio tuzlanskog proletarijata, koji će, pored svih nedaća izazvanih proglašenjem šestojanuarske diktature 1929. godine i izbijanja ekonomske krize, nastaviti borbu za svoja ekonomska i politička prava.

NAPOMENE:

- 1 Položaj radničke klase u Jugoslaviji, Izvještaj Izvršnog odbora Centralnog međusaveznog odbora za zemaljsku konferenciju Nezavisnih sindikata, Beograd, 1923, str. 30.
- 2 Pregled istorije Saveza komunista Jugoslavije, Beograd, 1963, str. 78.
- 3 »Radničko jedinstvo«, Sarajevo, br. 42 od 1922. godine.
- 4 ARHIV SRBiH, ZV BiH, Prez. br. 1245/1921, f. 1.
- 5 ARHIV SRBiH, ZV BiH, Prez. br. 2214/1921, f. 1 (Mjesečni izvještaj Načelstva tuzlanskog okruga, br. 385 prez. od 9. marta 1921. godine Ministarstvu unutrašnjih poslova u Beogradu).
- 6 TONČI GRBELJA, Položaj i akcije radništva na tuzlanskom području 1920. godine, »Clanci i građa za kulturnu istoriju istočne Bosne«, Tuzla, 1975. knj. XI, str. 42—44.
- 7 Amsterdamska sindikalna internacionala bila je međunarodno udruženje sindikalnih saveza povezanih sa socijaldemokratskim strankama, uclanjenih u Drugoj internacionali. Osnovana je u julu 1919. godine na kongresu u Amsterdamu, kao nastavak Međunarodne sindikalne federacije, obrazovane 1913. godine, koja je bila prva međunarodna sindikalna organizacija. Za vrijeme drugog svjetskog rata Amsterdamska internacionala faktički je obustavila svoju djelatnost, a 14. decembra 1945. godine je i službeno raspuštena.
- 8 »Zvono«, Sarajevo, br. 32 od 1921. godine.
- 9 »Zvono«, br. 35 od 1921. godine.
- 10 ARHIV SRBiH, ZVS, Prez. br. 400/1921.
- 11 »Radničko jedinstvo«, br. 4 od 1922. godine.
- 12 UROS NEDIMOVIC, Nezavisni sindikati u Bosni i Hercegovini u periodu od 1921. do 1924. godine, Prilozi, Institut za istoriju radničkog pokreta Sarajevo, Sarajevo, 1971, br. 7, str. 87.
- 13 JOSIP CAZI, Nezavisni sindikati (1921—1929), Zagreb, 1964, knj. II, str. 325.
- 14 »Radničko jedinstvo«, br. 16 od 1922. godine
- 15 ARHIV SRBiH, PU BiH, Prez. br. 8678/1922.
- 16 »Glas slobode«, Sarajevo, br. 18 od 1922. godine.
- 17 Položaj radničke klase u Jugoslaviji . . . , str. 82; JOSIP CAZI, Nezavisni sindikati . . . , knj. II, str. 328.
- 18 ARHIV SRBiH, PU BiH, Prez. br. 6554, 8678 i 10490/1922; UROS NEDIMOVIC, Nezavisni sindikati . . . , str. 88.
- 19 Položaj radničke klase u Jugoslaviji . . . , str. 13.
- 20 ARHIV SRBiH, PU BiH, Prez. br. 10413/1922; »Radničko jedinstvo«, br. 30 i 32 od 1922. godine; UROS NEDIMOVIC, Nezavisni sindikati . . . , str. 88.
- 21 ARHIV SRBiH, PU BiH, Prez. br. 4151/1923; »Radničko jedinstvo«, br. 8 od 1923. godine; UROS NEDIMOVIC, Nezavisni sindikati . . . , str. 90.
- 22 LJUBIŠA RISTOVIĆ, Mitar Trifunović — Učo, Sarajevo, 1961, str. 114.
- 23 »Radničko jedinstvo«, br. 6 od 1923. godine.
- 24 »Borba«, Zagreb, br. 18 od 1923. godine.
- 25 »Radničko jedinstvo«, br. 8 od 1923. godine.
- 26 »Radničko jedinstvo«, br. 9 od 1923. godine.
- 27 »Borba«, br. 18 od 1923. godine.
- 28 Prema izvještaju Predsjedništva skupštine, objavljenom u »Radničkom jedinstvu«, br. 11 od 8. maja 1923. godine, zboru je prisustvovalo 400—500 radnika.
- 29 ARHIV SRBiH, PU BiH, Prez. br. 703, 822 i 5598/1923; »Radničko jedinstvo«, br. 12 od 1923. godine.
- 30 »Radničko jedinstvo«, br. 12 od 1923. godine.
- 31 »Organizovani radnik«, Beograd, br. 70 od 1923. godine; »Radničko jedinstvo«, br. 11 od 1923. godine.
- 32 »Grafički radnik«, Zagreb, br. 13 od 1924. godine.
- 33 »Grafički radnik«, br. 15 od 1924. godine.
- 34 »Organizovani radnik«, Zagreb, br. 9 od 1924. godine.
- 35 »Organizovani radnik«, Beograd, br. 33 od 1924. godine; »Radnik Radnik — Delavec«, Beograd, br. 119 od 1924. godine.
- 36 »Organizovani radnik«, Beograd, br. 54 i 71 od 1924. godine; »Okovani radnik«, Beograd, br. 5 od 1924. godine.

- 37 »Organizovani radnik«, Beograd, br. 56 od 1924. godine.
 38 »Radnik Radnik — Delavec«, br. 130 od 1924. godine.
 39 »Glas slobode«, br. 19 od 1925. godine.
 40 ARHIV SRBiH, VZSO, Pov. DZ, br. 1125/1926.
 41 Muzej revolucije BiH, Sarajevo, Zbirka arhivalija, inv. br. 21 (raniji inv. br. 38963/59-2).
 42 ARHIV SRBiH, VZSO, Pov. DZ, br. 749/1928, f. 48.
 43 »Organizovani radnik«, Beograd, br. 38 od 1928. godine.
 44 »Borba«, br. 26 od 1928. godine.

I. MAI — FEIERN IM GEBIET DES BERGWERKBECKENS VON TUZLA (1921—1928)

Nach einer Ankündigung vom 29/30. Dezember 1920. begann die herrschende Bourgeoisie mit einer allgemeinen Verfolgung nicht nur von Mitgliedern und führenden Persönlichkeiten der Kommunistischen Partei Jugoslawiens und revolutionärer Gewerkschaften, sondern auch von einer großen Anzahl von Arbeitern, Teilnehmern an Tarifbewegungen, Streiks und anderen Aktionen. So wurden auf das Dringen polizeilicher Organe hin ungefähr 250 Arbeiter aus Staats — und Privatbetrieben im Bereich des Bergwerkbeckens von Tuzla und Mitglieder ihrer Familien wegen revolutionärer Handlungen von Beginn des Jahres 1921 bis November 1922. verfolgt. Bei einem solchen Stand der Dinge konnten trotz aller Bemühungen von Anhängern der revolutionären Arbeiterbewegung in der Umgebung von Tuzla die 1. Mai — Feiern nicht in so großem Maße organisiert werden, wie es z. B. 1920. der Fall war, jedoch hat ihr Bestreben, auf diese Weise ihren Forderungen Ausdruck zu verleihen, ihre Kraft und Entschiedenheit gezeigt.

In dieser Arbeit wird eine chronologische Übersicht über die Feiern aus Anlaß des 1. Mai im Gebiet des Tuzla — Beckens in der Zeit von 1921—1928. gegeben. Außerdem sind auch alle die Ereignisse mit einbezogen worden, die ihrem Charakter und ihrer Intensität nach entscheidend den Verlauf und das Wirken der revolutionären Arbeiterbewegung der Zeit in der Gegend von Tuzla mitbestimmt haben.